

Číslo 7 – Lidé, domy, čísla – 18. až 19. století

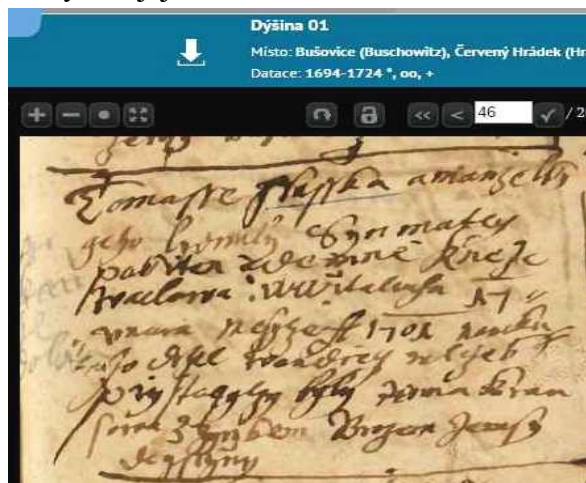
[illegible]

Už v minulých dílech se začala objevovat konkrétní jména lidí, kteří tu kdysi dávno žili a kteří jsou možná i předky mnohých, kteří tu žijí ještě dnes. Osmnácté století bylo dobou, kdy se začaly psát nejrůznější knihy daňových povinností, evidovat obyvatelstvo v matrikách a kreslit podrobné mapy. I když ne všechno je k dispozici a čitelné, lze už zjistit o naší vsi hodně věrohodných a zajímavých podrobností. Možná následující části „Střípků“ budou užitečné i těm, co hledají kořeny svého rodu, své předky, nebo hledají nějaké historické souvislosti.

Jak to bylo s evidencí obyvatel a s číslováním domů.

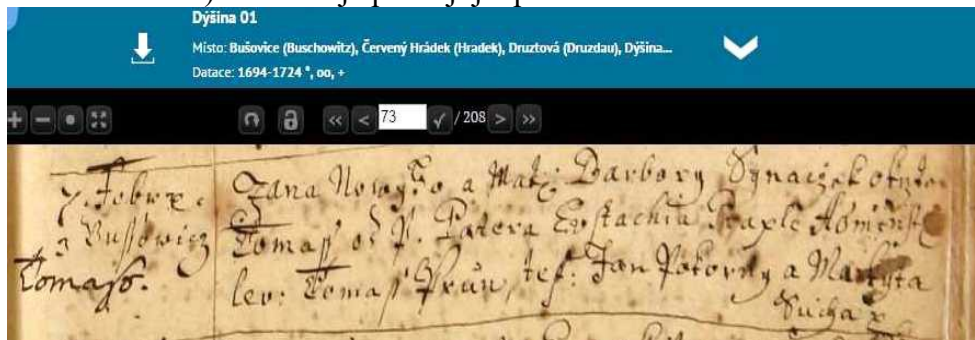
V roce 1694 se začala psát v Dýšíně matrika narozených. Matriky zemřelých nejsou zapisovány ještě několik dalších desetiletí. Matriky jsou digitalizované a jsou kdykoliv k nahlédnutí (www.portafontium.cz). Jsou indicie, že se cosi zapisovalo už dříve (od roku 1660), ale není to jisté, ani dostupné.

Nejstarší matrika narozených byla psaná od roku 1694 Václavem Wolfgangem Vitatiem až do roku 1705, kdy mu bylo už 75 let. Zbývalo mu jen rok života, je vidět, že se mu třese ruka a písmo je těžce čitelné. Jeho zápisy jsou ještě dost primitivní a je v nich velmi málo údajů, mnohde není možné zjistit ani z jaké vsi dotyčný pocházel, jen se domýšlet podle typických jmen. Zápisy všech vsí jsou smíchány dohromady bez jejich rozlišení.

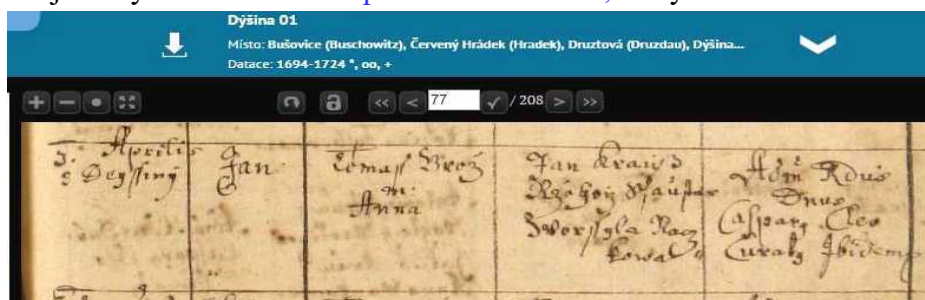
Zápis narození Matěje Šaška z Dýšiny 1701 od Vitatia

Později ještě křtí Vitatius, ale zápisy už dělá **Eustachius Praxl**, administrátor řádu Dominikánského (jinde psán řádu kazatelského). Matrika je později již přehledná.

*Zápis od **Praxla** – narození Tomáše Novýho z Bušovic **1706** (z tohoto rodu pochází dýšinský rod Nových). Zápis je profesionálnější – vlevo je sloupek s datem, obcí a křestním jménem, což zjednodušuje orientaci v zápisech.*

Od roku 1706 je v Dýšíně farářem **Kašpar Kleo z Roudné**, který zavádí v matrice tabulkové zápisy.

Narození Jana Brože, syna Tomáše Brože a Anny z Dýšiny – zápis od Kašpara Klea 1707

Všechny další zápisy i v **druhé matrice (1724–1754)** jsou přibližně stejně strukturované, tedy zápisy všech vsí zapisované dohromady. Někdy méně, jindy více přehledné. **Ve třetí matrice (1754–1784)** je to podobné, ale jen do roku cca 1770, dále má již rozepsané zápisy podle jednotlivých vsí.

V roce 1770 se totiž udála důležitá věc – **v jednotlivých vsích byla očíslované chalupy** a jimi jsou nově označeny i matriční zápisy, což ve spojení s mapami už přesně vypovídá o poloze chalupy, o které se mluví a lze přesně určit, kdo kde bydlel a zpětně k těmto místům orientačně přiřadit i starší záznamy bez čísel. V Dýšíně většina čísel z roku 1770 zůstala dodnes původním objektům. Pokud ovšem nebyly zbourány a jejich číslo předáno jinému objektu. To se kdysi dost často dělalo, než přišli na to, jaký chaos tím vzniká.

V roce 1770 bylo provedeno číslování domů **napřed v Dýšíně (čísla 1–33) pak přešli do Nové Hutě (čísla 34–37) a následovně do Horomyslic (čísla 38–43)**. Čísla popisná od 44 výše už jsou tedy až pozdějšího data vzniku.

Velký zmatek nastal v roce 1808, kdy vznikly jakési separatistické tendence Nové Huti a Horomyslic, které chtěly být nejspíš samostatnou jakousi „poříční, podnikatelskou, průmyslovou“ obcí oddělenou od zemědělské Dýšiny.

V tom roce došlo k **přečíslování všech objektů v Nové Huti a v Horomyslicích od jedničky výše** a tedy najednou zůstala volná čísla 34–43, která byla pak **dodatečně použita v Dýšíně** k domům vzniklým po tomto roce (např. č.p. 36 – statek na návsi vzniklý těsně po roce 1808). Od té doby se čísluje stále nadále odděleně v Dýšíně a v Nové Huti (společně s Horomyslicemi).

Vzhledem k tomu, že se později upustilo od předávání čísel po zbořených domech těm novým, je u domů čísel cca 45 a více úplně jasné v jakém pořadí vznikly a který dům je starší, který mladší a lze i přibližně odhadnout rok jejich vzniku.

Původní číslování z roku 1770 bylo tehdy prováděno bez ohledu na stáří objektu a bylo provedeno najednou v pořadí, jak šli vojáci. Je možné konstatovat, že tato **stará „nizká“ čísla 1–27 dodnes definují v Dýšíně původní, dnes již minimálně 400 let, ne-li 600 let staré historické jádro obce**. Kromě pár chalup vzniklých na začátku 18. století, jde o prastaré usedlosti, o jejichž nejstarších majitelích jsem psala v minulých dílech. Chalupy jsou sice už mnohokrát přestavěné, ale na původních místech. V pozdějších dobách se osamostatňovaly výminky a chalupy u těchto usedlostí, nebo byly mezi ně vestavěny další domky s vlastními vyššími čísly a tím se kontinuální řada čísel porušila.

Vesnice mají obvykle štěstí, že se historické číslování zachovalo. Veškerá větší města a městečka byla mnohokrát přečíslována, čtvrti i ulice přejmenované a tím je velmi těžké přiřadit tehdejší objekt zapsaný ve starých listinách ke dnešnímu místu, zápisu v matrice a osobě, která tam žila.

Jak to bylo v roce 1770, kdy tady na základě zákona Marie Terezie vojáci číslovali domy?

Vojáci přijeli od Plzně a začali na faře, což byl nejdůležitější objekt ve vsi. Fara dostala číslo 1. V jiných vsích se začínalo od záměčku, rychty, či jiné nejdůležitější veřejné budovy. Číslo 2 dostala škola u kostela, a pak pokračovali číslováním statků a chalup po pravé straně až k dnešnímu Domu služeb, kde tehdy ves končila. U hlavních cest na kraji vsi se později vysazovaly lípy – jakási brána do vsi, jedna z nich je památná lípa u Domu služeb. Protože tehdy nebyly žádné domy po levé

Tohle je unikátní mapa z roku 1781 tedy z dob deset let po prvním očíslování chalup (AMP, studie pam. zóny obce Foud). Červené chalupy by měly být zděné, ale v mnoha případech dost pochybuji, že tomu tak bylo.

Na mapě roku **1781**, tedy cca 10 let po očíslování domů, je již číslo 32 přiřazeno jiné chalupě směrem na Hut'. V témže roce je č. 33 jak v Dýšině, tak v Huti. Jinak je řada čísel logická. Tehdy v Huti byl jen hamr na konci náhonu, který je v upravené podobě zachovaný dodnes a pár chalup.

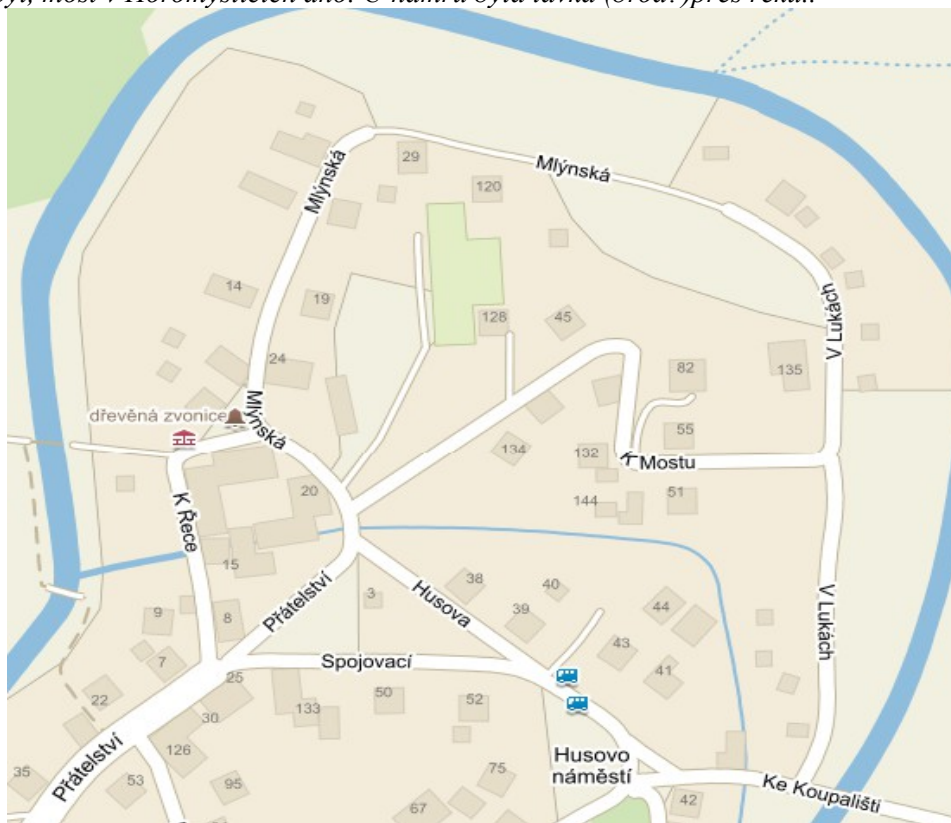

Nová Hut' 1781 (mapa AMP) – všimněte si dole č.p. 33(v tomto roce bylo v Huti i v Dýšině při jednotném číslování)

*Mapa stabilního katastru z pozdější doby, tedy z roku **1839**, kdy bylo v Huti už chalup podstatně více. Původní čísla popisná 33–37 byla soustředěna kolem historického centra, kde býval železářský provoz*

(označeno červeně). Žlutě značena místa označují chalupy z mapy z roku 1781. Lze to přesně určit podle rozparcelování pozemků. Náhony měly jinou trasu, než dnes (dnešní průběh je vyznačen modře). Most ke koupališti nebyl, most v Horomyslicích ano. U hamru byla lávka (brod?) přes řeku..

Pro ilustraci dnešní stav zástavby Nové Huti (mapy.cz)

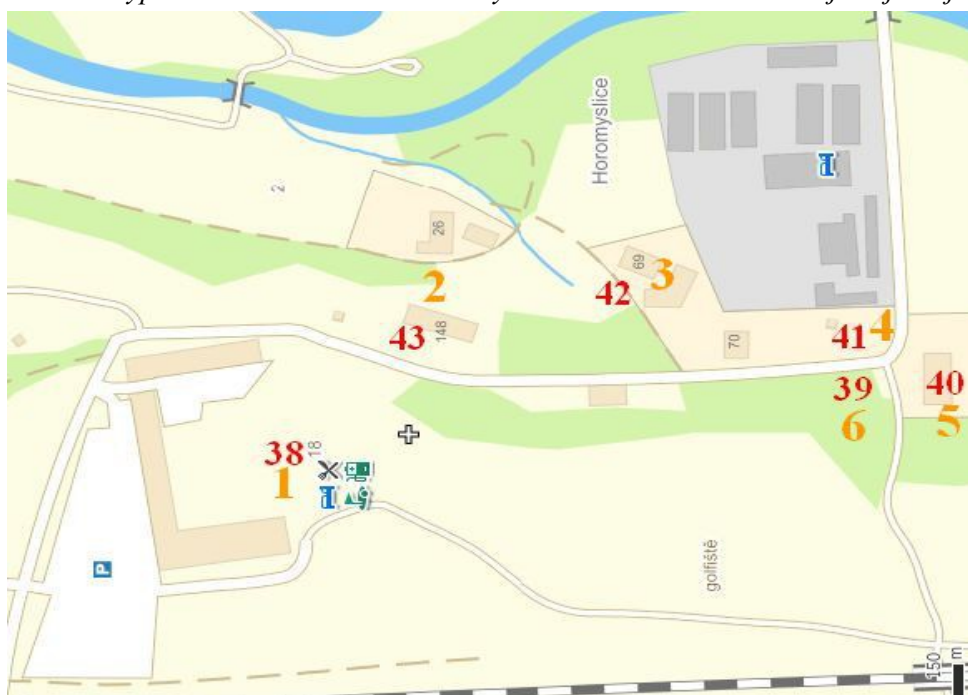
Horomyslice v roce 1781 zachycuje historická mapa včetně popisu jednotlivých provozů. Cesta kolem statku jde jinou stranou, než dnes. Kravín, později používaný jako obytné stavení, byl patrně zděný objekt, na kterém byly použity kamenické prvky ze staré zbourané tvrze. Dnes už nestojí.

Horomyslice 1781 Mapa archiv města Plzně, se starým číslováním č. 38–43

A takhle to vypadalo kolem roku 1839 s novým číslováním. Dnešní čísla jsou ještě jiná.

Dnešní stav Horomyslic s doplněnými historickými čísly (červená do roku 1808, oranžová pozdější po přečíslení)

.....
Farnost zahrnovala několik obcí, ve kterých po dlouhá staletí převažovala stále stejná příjmení, a mnohdy se rodiny prolínaly a stěhovaly se v rámci. Proto by se možná mnohým, kteří hledají své předky, hodil seznam jmen i v jiných vsích kolem Dýšiny. Jména mohou být lehce zkomolená, protože až do 19. století nebyla ustálená a na pravopis se nijak nedbalo. Farář, či úředník to zapisoval tak, jak slyšel, jak mu bylo řečeno a dotyčný člověk obvykle neuměl číst, aby to zkontroloval ... A také příjmení mohla být přiřazena přiženěným chlapům, nebo novým hospodářům „po chalupě“, tak to nemusí být ani příbuzní...

Zajímavé, ale nekompletní seznamy jsem našla v záznamech – **rejstříku z roku 1607** (zlomky

stránek jsou k nahlédnutí v Městském archivu Plzeň), kde jsou jména, která mohou být v dané vsi opravdu hodně prastará. Pak v **Berní rule 1654**, kde jsou jména nových usedlíků už po dosídlení prázdných chalup po třicetileté válce (moderní přepis pro celou zem je v Městském archivu Plzeň, nebo v knihovně Západočeského muzea a jinde). Dále seznam z roku **1713** – **Tereziánský katastr** (špatně dostupné – prý archiv v Praze). A další pěkné záznamy jsou **ve farní kronice z roku cca 1753** – placení desátků sedláky (na CD možno půjčit v Okrašlovacím spolku). V tomto roce poprvé Marie Terezie nařídila sčítat obyvatelstvo, což měli udělat duchovní. To může mít souvislost se založením prvního dílu farní kroniky právě v tomto roce se zpětnými zápisy dopsanými patrně z nějakých neucelených poznámek. V Městském archivu Plzeň jsou knihy se seznamy obyvatel v různých obdobích např. **1801 a 1818**. Neméně zajímavé jsou seznamy příslušné ke **stabilnímu katastru 1839** (špatně dostupné – Praha). Naopak dostupné jsou seznamy sčítání lidu v obdobích **1869, 1880, 1890, 1900 a 1910** (Městský archiv Plzeň).

Záznamy z roku 1607 – **kdo u nás bydlel** (někde je to nekompletní, na knize se podepsal zub času, někde asi i zub myši – AMP):

Dýšina

Jindra, Na Zíkovie, Zilovský,...Haudek, Vania, ...Cinkl, Jan Vlček, Urban na Šafařovie, Blahošovie František, Martin Skok, na Kunczlovie, Vít Šafran, Na Valachovie, Jan Mandl, Vojta Racek, Jan Hroch ze dvora i chalupy, Jíra Kuštejn, Skok na Sladkovie, chalupa Slamovská, chalupa obecní... (a nějaké škrtnuté údaje o chalupě Sládkově)..

Smědčice

Na Mottlovic, na Bláhovic, Matouš Havlík, Fojta, Jan Bastl, Jakub Zap., Mikulášovic, Bláha Hlavatý, Šimon Živný (?), na Telínovie,

Dolany

Na Steblově Prokop Krejčí, Bláha mlynář, Eliáš Čtyřletý, Martin Novák, Jan Medek, Mikuláš sirotek, Linhart Prokop, Pojer, Zajíc, Nádeník, Martínek

Druztová

Hanz Eckler (?), Jan Sedláček, Jakub Krabička, Tůma na Machově,...?... mlynář

Chrást

Jan Hřích mlynář, Jíra Hroch z Dýšiny, Bláha Malík, Václav na Polákově, Šimon Chudoba, Šebesta., Pavel Pastorek, Jakub Kurojed, Jan Stéblo na Dražkově, Matouš Stulík, Jíra Stienic, Jakub Uval, Říha krčmář,... Štrunc

Kyšice

Vondra Hatta, Na Slavinovie, Šimon Šmuker, Brož Čtrnáctý, Jakub ze Sence, Anton Liška, Matěj Škoda, Bláha ze mlejna, Jan Medek

Doubravka

Janek Čada Nováček

Ejpovice

Jan Hřích, Valenta Šebek, Filip mlynář, Jakub Khaun

Berní rula 1654 – **kdo u nás bydlel těsně po třicetileté válce** (přepis – MAP):

Dýšina

Martin Chudáček, Jan Saudek, Lorenz Kuštejn, Ambrož z Ejpovic, Jan Kubiček, Matěj Čtrnáctý, Jakub Houdek, Matěj Cyngl, Tomáš Večer, Lukáš Zoll, Bartoň Koranda, Urban Šott, Jan Šott, Lorenz Wiczl

Kyšice

Jan Vacek, Matěj Beneš, Martin Dlouhej, Jiřík Jindra, Tomáš Krejčíř, Jan Počapský, Šimon Rotthard, Šimon Čtrnáctý (Čternacký?), Matouš Krásný, Jan Michl...

Ejpovice (plzeňská část)

Vít Vágner, Franc Štětina, Bartoloměj Vetiška, Jiřík Šebestovic, Martin Šnejdevint, chalupníci

Jakub Žežulka a Jiřík Kraus

Ejpovice (plzeňská část)

Lorenc Ambrož, Řehoř Offský, Martin Pstoffsý, Ondřej Sládek, Jiljí Heret, Vít Offský

(rokycanská část)

Vít Wágner, Franc Štětina, Bartoloměj Vetiška, Jiřík Šebestovic, Martin Šnejdevindt, Jakub Žežulka, Jiřík Kraus, Ondřej Valenta, Martin Schneidewindt, panský ovčín pustý do konce...

Bušovice

Pavel Novej, Kryštof Stružka, Řehoř Čabek, Stanislav Novák, Matěj Vlk, Václav Rada, Jan Šíp, Jan Filipovský, Matěj Záhlava, Jakub David

Druztová

Urban Němec, Matěj Sedláček, Kryštof Krabička, Matěj Sycher,

Dolany

Jakub Mlynář, Jiřík Legát, Prokop Medek, Pavel Kalka, Jiřík Mašek, Jan Zajíc, Bartoň Chvojka, Jiřík Martínek, Lorenc Nosek, Řehoř Liška, Šimon Škoda, Adam Praun, Jan Šaurek, Petr Čtyřljetej, Jan Soukup,...

Smědčice

Zikmund Martínek, Martin Nádeník, Jakub Nádeník, bastlikovský dvůr pustý, chalupníci Jan Telin, Martin Herget, Jan Masanda, Václav Hlaváček, Martin Vrána, Tomáš Pretík

Chrást

Matouš Chudáček, Jiřík Kopa, Havel Kučera, Václav Řežnej, Šebestian Chmunada, Adam Kučera, Bartoloměj Fricz, Bartoloměj Štronic (Štrunc?), Blažej Mašek, Bartoloměj Kusta, Matěj Chudáček, Matěj Mauerer, Bartoloměj Chudoba, Jan Kouřim (chalupník), Jan Suhej (zahradník – ve smyslu majitele pozemku malé výměry).

Tereziánský katastr 1714 – kdo u nás bydlel (jen Dýšina) (Bělohávek):

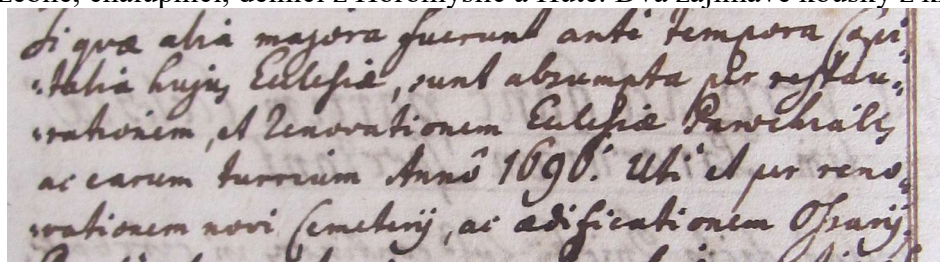
Sedláci – Sigmund Mauer, Pavel Kouřim, Michal Čipera, Jiří Kuštejn, Stanislav Fencel, Matěj Michl, Ondřej Šot, Klement Černý, Ondřej Vlček (kostelník), Jan Kraus, Vít Brožík, Pavel Houdek, Matěj Svoboda, Tomáš Šašak, Pavel Khail, Tomáš Hotta

Chalupníci – Jan Kuler (kolmistr hutí), Michal Vojnar, Ondřej Beneš, Lidmila Masandtka, Jan Stroupešinský (kantor), Jiří Svoboda, Antonín Kufštejn, Tomáš Kajl, Bartoloměj Šmidt, Šimon Šmuczer, Jan Šot, Tomáš Kufštejn, Jan Tyrsson, Pavel Schmuczer, Jan Chudáček, Vít Čížek, Jan Čipera, Tomáš Šott, Jan Šneperger, Matouš Masanda, Ondřej Kraus, Jiří Fail (obecní pastýř), Jakub Šot, Kateřina Maršálka, Marek Hlaváček, Jan Šašek, Vojtěch Maur, Jan Kufštejn v obecní chalupě. O rok později tu byl ještě obecní kovář Jakub Steinberg.

Pozn. Tito lidé už se objevují v prvních dýšinských matrikách.

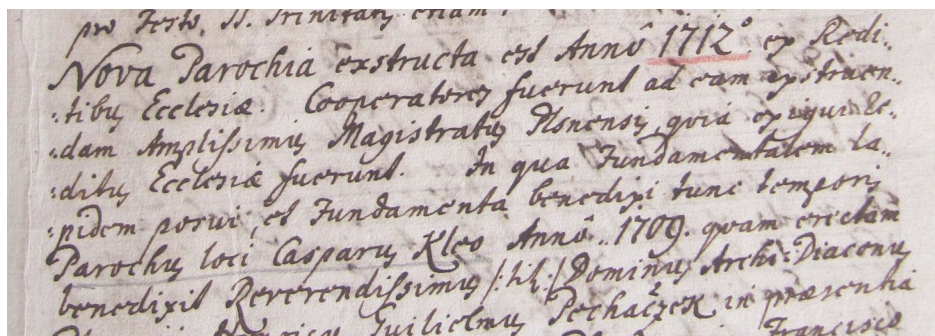
Dýšinská farní kronika 1753

Nejstarší kronika je psaná od roku 1753 a na začátku obsahuje zpětné přepisy záznamů cca od roku 1700. Seznamy osob platících desátky zjevně navazují ještě na mnohem starší zápisy (od Vitatia, nebo i možná od Simonidese) a nejsou to přímo seznamy lidí, co tam právě žijí, spíše usedlostí, kde žijí nějací sedláci, co mají platit. Pozdější záznamy, kde je k původním názvům doplněno i současné jméno hospodáře a číslo popisné byly doplněny mezi 1770 a 1803. Nejedná se ale o kompletní seznam lidí, nejsou tam ještě zaznamenáni rodinní příslušníci a také ne různí nádeníci, služební, chalupníci, dělníci z Horomyslic a Hutě. Dva zajímavé kousky z kroniky:

Zápis, kde se mluví něco o kapitálu (dluhu?) na opravu farního kostela v roce 1696 (umět tak latinsky :-),

na druhé věže. Nepoznala jsem, zda tehdy věže vznikaly, či byly opravovány, pak by to vypadalo, že věže mají starší původ a vznikly jako renesanční někdy před třicetiletou válkou a moderně barokně byly předělány na konci 17. století. Ostatně podobná věž na dřevěné obezděné konstrukci a s obdobným datem vzniku je v Druztové..

Starý zápis o výstavbě nové fary v roce 1712, ke které položil základní kámen v roce 1709 farář Kašpar Kleo z Roudné – tedy má pravdu Bělohlávek a ne ostatní, kteří ji datují do roku 1727.

Desátek ze vsi Dejšiny.		Žita	
		Strij	Vin
27 Blahoš aliter Brožík	Bechman	1	..
26 Skok aliter Štrunc	"	1	2
25 Kunzl aliter Štrunc	"	1	2
24 Šafran aliter Roch & - Ulč	"	1	2
23 Mandl aliter Čechura	"	1	2
22 Valloch aliter Ulč, Honzík	"	1	2
21 Racek aliter Kouřim	"	1	2
20 Kuštejn aliter Čipera	"	1	2
19 Kubiska aliter Šašek	"	2	2
8 Zýka aliter Maur, Čechura	"	1	..
7 Saudek aliter Maur	"	2	..
6 Vaň aliter Honzík	"	1	..
5 Czinkl aliter Kučera	"	1	2
4 Vlček aliter Jílek	"	2	..
3 Urban aliter Kopeczký	"	1	..
Suma		23	..

Desátek ze vsi Dejšiny: 3. Urban (Kopeczký), 4. Vlček (Jílek), 5. Czinkl (Kučera), 6. Vaň (Honzík), 7. Saudek (Maur), 8. Zýka (Maur; Čechura), 9. Kubiska (Šašek), (10–18 chalupy), 19. Kuštejn (Čipera), 20. Brož (Kuštejn), 21. Racek (Kouřim), 22. Valloch (Ulč, Honzík), 23. Mandl (Čechura), 24. Šafran (Roch, Ulč), 25. Kunzl (Štrunc), 26. Skok (Štrunc), 27. Blahoš (Brožík, Bechman)

Ves Chrast.		Zita	
		Stary	Novy
11	Král aliter Šašek, Jilek	1	1
23	Hřích aliter Škarda, Štembera	1	1
24	Malík aliter Honzík	1	1
25	Chudoba aliter Kučera, Ryčnej?	1	1
27	Švec aliter Krásný, Zedník	1	1
28	Kučera aliter Čechura	1	1
33	Peček aliter Lantuch, Martínek	1	1
35	Kurjed aliter Maur	1	1
36	Dušek aliter Leder, Kondr	1	1
37	Stulik aliter Ulč	1	1
39	Stienie aliter Stienka, jináč Chudáček, Martínek	1	1
60	Kouřim aliter Hřích	1	1
Summa.		13	2

Ves Chrást: 11. Král (Šašek, Jilek), 12. Hrabie (Šašek), 22. Chudáček (... Novej), 23. Hřích (Škarda, Štembera), 24. Malik (Honzík). 25. Chudoba (Kučera, Ryčnej?), 27. Švec (Krásný, Zedník), 28. Kučera (Čechura) 33. Peček (Lantuch, Martínek) 35. Kurjed (Maur), 36. Dušek (Leder, Kondr) 37. Stulik (Ulč) 39. Stienie (Stienka, jináč Chudáček, Martínek), 60. Kouřim (Hřích)

Ves Smečice.		Zita	
		Stary	Novy
10	Kohout aliter Fojtlík, Pruj	1	1
9	Honzík aliter Polák, Štembera	1	1
8	Czop aliter Lantich, Fryček	1	1
2	Slavač aliter Vacek?	1	1
3	Mikuláš aliter Kraus	1	1
1	Mottlik aliter Hudec, Liška	1	1
18	Šašek	1	1
16	Masanda aliter Botka, Kraus	1	1
19	Telýn mladý v Telíně mlejně (Suchý), panský dvůr	1	1
Suma.		10	10

Ves Smečice: 1. Mottlik (Hudec, Liška), 2 Slavač (Vacek?), 3. Mikuláš (Kraus), 8.Czop (Lantich, Fryček), 9. Honzík (Polák, Štembera), 10. Kohout (Fojtlík, Pruj), 16. Masanda (Botka, Kraus), 18. Šašek, 19. Telýn mladý v Telíně mlejně (Suchý), panský dvůr,...

Ves Kyšice		
18	Šaustar	aliter. Racek
21	Kuncl	aliter. Beránek
22	Štandl	" - Michl
33	Hatla	" - Racek
34	Potůček	" - Novej
26, 38	Počápský	38. Holzman, 26. Haryk?
2	Čtrnáct	aliter. Vlk
1	Janza	" - Chudáček
3	Dvořák	" - Racek
4	Bara	" - Michl
9	Randa	" - Mašek
Summa		11. 3

Ves Kyšice: 1. Janza (Chudáček), 3. Dvořák (Racek), 4. Bara (?) (Michl), 9. Randa (Mašek), 18. Šaustar (Racek), 21. Kuncl (Beránek), 22. Štandl (Šik), 33. Hatla (Racek), 34. Potůček (Novej), 38. a 26. Počápský (38. Holzman, 26. Haryk?)

Ves Bušovice		
13	Radda	nov. Novej
11	Štip	Harant nov. Čechura
10	Filipp	nov. Kozák mladý
9	Zaslaba	" - Novej
8	Novej	nov. Štrunc
3	Stružka	" - Novej
4	Čábeček	Nov. Kozák otec
2	Novák	nov. Fryček
21, 22, 24, 25, 26	Vlk	rozdrobené mezi chalupníky
Summa		9

Ves Bušovice: 2. Novák (Fryček), 3. Stružka, 4. Čábeček (Němec, Kozák otec), 8. Novej (Štrunc), 9. Zahlab(v)a, 10. Filip (Kozák mladý), 11. Štip (Harant, Čechura), 13. Radda (Novej), 21.–26. Vlk (rozdrobené mezi chalupníky)

Výpis jmen z nejstarší matriky cca 1705–1723:

(léta 1694–1704 jsou zapsaná dost zmateně, ale lze se dopátrat konkrétní osoby, bude-li třeba)

Dýšina:

1705 Vít Brožík+Mariana, Václav Chudáček+Barbora, Šimon Šmuczer+Markyta, Stanislav Fencel+Alžběta, Jan Šott+Kateřina, Jan Šneberger+Alžběta, Ondřej Šott+Markyta, **1706** Jan Čipera+Eva, Tomáš Šašek+Lydmila, Matěj Svoboda + Kateřina, Petr Pruj+Dorota, Tomáš Hattá+Anna, Jiří Svoboda+Barbora, Josef Racek+Dorota, Jan Kuller+Barbora (psán v Dýšině), Jan Šašek+Kateřina, **1707** Matěj Michl+Anna, Zikmund Maur+Voršila, Tomáš Brož+Anna, Anton Brož+Anna, Matěj Maršát+Kateřina, Jan Šneberger+Alžběta, Jiří Svoboda+Barbora, **1708** Jan Durston+Alžběta, Jiří Brož, Tomáš Šašek +Eva, Stanislav Fencel+Alžběta, Josef Racek +Eva, Petr Pruj+Dorota, Pavel Šmuczer+Veronika, Tomáš Beneš+Anna, Matěj Michl+Anna, Pavel Procháška+Lydmila, **1710** Jan Stroupešinský kantor+Anna, Lukáš Czembl(?) +Mariana, Ondřej Beneš+Zuzana, Vojtěch Maur+Ludmila, Jiří Svoboda+Barbora, Pavel Racek+Barbora, Tomáš Racek+Lydmila, Mates Michl+Alžběta, **1711** Tomáš Khayl+Anna, Pavel Schmitzer+Veronika, Jan Kuštejn+Eva, Jakub Šott+Anna, Matěj Zool+Barbora, Petr Pruj+Dorota, Jiří Kuštejn+Dorota,

Pavel Racek+Eva, Matěj Šott+Dorota, 1712 Zikmund Maur+Voršila, Jan Kuštejn+Eva, Jan Šneberger+Alžběta, Jan Tyrston+Alžběta, 1713 Stanislav Fencel+Alžběta, Jan Stroupešinský+Anna, Ondřej Beneš+Zuzana, Pavel Šmutzer+Veruna, Tomáš Kuštejn+Anna, Tomáš Beneš+Anna, Michal Čipera+Apollonia, Matouš Vadka (?) +Markyta, Jan Chudáček+Voršila, Tomáš Roch+Lidmila, 1714 Jakub Šott+Anna, Pavel Šmutzer+Maruna, 1715 Michl Čipera+Apolonia, Jan Chudáček+Voršila, Matěj Michl+Anna, Zikmund Maur+Voršila, Matěj Houdek+Dorota, Jan Tyrston+Alžběta, 1716 Jan Stroupešinský+Anna, Jan Čipera+Eva, Jan Štenberger+Alžběta, Pavel Šašek+Voršila, Michal Čipera+Apollonia, Jakub Šott+Anna, Jan Chudáček horník+Voršila, Tomáš Kuštejn podruh+Anna, Pavel Racek+Eva, Tomáš Šašek+Lidmila, Tomáš Fayl hutník+Alžběta, Matěj Michl+Anna, Pavel Smutzer uhlíř+Veruna, Tomáš Beneš sedlák+Anna, 1717 Jakub Štemberg kovář+ Kateřina, Jan Tyrston podruh + Alžběta, 1718 Jiří Schmitzer + Anna, Jan Čipera hutník+Eva, Michal Čipera+Apolonia, Vít Štrunc+Dorota, Vojtěch Maur uhlíř+Lidmila, Pavel Racek+Klára, Pavel Šašek+Voršila, Šimon Procháska kolmistr+Kateřina, 1719 Tomáš Roch (Hroch) sedlák+Lidmila, Jakub Štemberg kovář+Kateřina, Zikmund Maur sedlák+Voršila, Jan Chudáček podruh+Voršila, Vít Brožík sedlák 1720 Tomáš Fayl pastýř+Alžběta, Pavel Šmutzer uhlíř+Veruna, Jan Tyrston, Franz Xaver Weber „felčar“ +Marie Rosalie Štampach z Kronigsteinu, Matěj Michl sedlák+Anna, Vít Štrunc podruh+Dorota, Jiří Schmitzer uhlíř+Anna, Jakub Šott+Anna, 1720 Matěj Šott sedlák+Dorota, Vít Svoboda chalupník+Barbora, Václav Brožík+Zuzana, Pavel Šašek+Voršila, Jan Čipera neb Kuštejn+Eva, 1721 Pavel Racek+Eva, Michl Čipera vulgo Kuštejn+Apollonia, Tomáš Ri. jináč Vaně+Dorota, Jiří Šmutzer podruh+Dorota, Jakub Štembera kovář+Kateřina, 1722 Vojtěch Jílek podruh+Eva, Pavel Šmutzer, Tomáš Fayl pastýř+Alžběta, Vít Štrunc vulgo Skok sedlák a šenkýř, Jan Michal Svačina kantor+Alžběta Rosalie, Zikmund Maur po dvoře Houdek rychtář+Voršila, Matěj Vicl vulgo Zíka sedlák+Mariana, Ondřej Šašek, 1723 Matěj Šott podvoře Valoch+Voršila, Řehoř Kouřim podruh, Tomáš Calta podruh+Dorota, Blažej Svoboda sedlák+Eva, Šimon Černý chalupník+Dorota, Vít Štrunc sedlák a šenkýř+Dorota, Václav Brožík, Michal Čipera sedlák+Apollonia, Jiří Kobsa podruh+Justýna, Zikmund Maur+Kateřina, Stanislav Fenzl vulgo Kubiska, sedlák+Rozina, Tomáš Fail pastýř+Alžběta, Jan Kraus uhlíř +Eva, František Slavík chalupník+Markyta.

Nová Huť:

1694, 1696, 1705, 1709, 1711, 1714 Jan Kuller kulmistr+Barbora, 1717, 1720 Antonín Bolt kulmistr+ Barbora, 1718 Jan Šternberger horník + Alžběta, Nová Huť právě vznikala – málo lidí.

Horomyšlice:

1712 Jiří Rays+Apollonia, 1712, 1714 Jakub Kouřim+Apollonia, 1713 Franc Zvěřina+Dorota, 1716 Šimon Procháska+Apollonia, 1717, 1719 Jakub Kouřim mlynář+Apollonia, 1717 Jakub Tyršler+Mariana, 1720 Jakub Tyšler pacholek+Voršila, 1720 Zikmund Pom pacholek+Markyta, 1721 Václav Eklmayer polní mistr (chov ovcí), 1721, 1723 Šimon Suchý mlynář,... Horomyšlice ve smyslu vsi za třicetileté války téměř zanikly, zbyl statek, mlýnské a železářské provozy....

A můžeme pokračovat novější dobou:

Příloha k mapám stabilního katastru 1839:

Dýšina

1. Fara
2. Škola
3. Honzík Vojtěch
4. Jílek Václav
5. Král František
6. Honzík Martin
7. Maur Václav
8. Čechura Josef
9. Šašek Martin
10. Ženíšek Josef

11. Fail Vojtěch
12. Ultsch Václav
13. Maur Johan
14. Šašek(?) Johan
15. Čipera Martin
16. Čipera Johan
17. Jílek Martin
18. Obecní objekt – pastouška
19. Čipera Václav
20. Šašek Václav
21. Kouřim Martin
22. Honzík František
23. Čechura Josef
24. Nový Pavel
25. Štrunc Josef
26. Štrunc Josef
27. Brožík František
28. Ženíšek Josef
29. Čechura Pavel
30. Obecní objekt – kovárna
31. Kopecký Šimon
32. nezapsáno
33. Štěk Petr
34. Ženíšek Johann
35. Burda Štěpán
36. Maur Martin
37. Martínek Jakub
38. Chudáček Jakub
39. Jílek František
40. Halada František
41. Krásný Václav
42. Štrunc Josef
43. nezapsáno
44. Šašek Vojtěch
45. Suchý Jiří
46. Mainer Johann

Nová Huť

11. Brožík Josef
12. Steiner Vojtěch
13. Hegner Anna
14. Černý Dominik
15. Stieliep Johann
16. Honzík Václav
17. Strnad František
18. Soustružník František
19. Šašek František

jiné nezapsané..

Sčítání lidu 1869:

(Ke každému jménu patří ještě 3–10 rodinných příslušníků, služby, pomocníci. Není-li psáno jinak tak se živili jako rolníci)

Dýšina:

1. *Václav Záruba farář, Josef Pospíšil kaplan, Jan Červenka čeledín,...*
2. *František Radl učitel, Viktor Dostál podučitel,*
3. *Stupka Bartoloměj, Michl Josef*
4. *Kučera Dominik, Jílek*
5. *Král Pavel, Josef*
6. *Honzík Josef*
7. *Maur Václav*
8. *Čechura Václav*
9. *Šašek Martin*
10. *Ženišek Josef Jan, Václav, všichni povolání krejčí,*
11. *Martínek Jan*
12. *Jung Jan*
13. *Vlček Jiří*
14. *Fajfr Jan, Štilip Jan slévač*
15. *Čipera Josef nožíř*
16. *Sopr Josef*
17. *Matoušek Josef slévač*
18. *Liška Josef pastýř, Rada Vojtěch havíř*
19. *Čipera Václav (majitel záslužného kříže)*
20. *Šašek Vojtěch*
21. *Kouřim Josef*
22. *Honzík Václav, Martin*
23. *Čechura Josef, Václav*
24. *Nový Pavel, Václav*
25. *Štrunc Martin, Lukeš Václav*
26. *Štrunc Josef st., ml.*
27. *Brožík Pavel*
28. *Suchý Martin zámečník, Suchy Jan zámečník, Čtrnáct Jiří ponocný*
29. *Nový Jakub st., Nový Jakub ml. hlídač na dráze, Suchý Josef, nádeník při dráze,*
30. *Ženišek Josef kovář*
31. *Kopecký Josef, Kasner Tomáš, nádeník při dráze*
32. *Maur Vojtěch*
33. *Kučera Tomáš obuvník*
34. *Šmíd Dominik kovář*
35. *Burda Štěpán, Josef, Václav*
36. *Maur Martin*
37. *Honzík Jiří*
38. *Čipera Josef hostinský, Šašek františek řezník*
39. *Štrunc Jan, Jílek František*
40. *Jílek Václav*
41. *Krásný František, Halada František tchán*
42. *Štrunc Josef*
43. *Brandtner Jan, Burian Jan krejčí, Kessl František hutník*
44. *Šašek Josef*
45. *Suchý Jan, Pavel, Racek Josef*
46. *Bernášek (?)*
47. *Čechura Pavel*
48. *Štainer Josef obchodník*
49. *Vlček Josef*
50. *Feil Josef, Václav, František, Šimon*
51. *Vlach Ferdinand obuvník, Vlachová Kateřina zkoušená bába, Čipera František uhlíř,*

Honzík, Krines Josef

52. *Ulč Václav kolář, Burian Jakub krejčí*
53. *Čtrnáct Josef(?)*
54. *Bartovský Josef, Čechura Václav*
55. *Novák Jiří,*
56. *Šašek Josef*
57. *Vodička František*
58. *Blahuta Štěpán (?)*
59. *Pistorius Josef*
60. *Šnepergl Václav, Čtrnáct Josef,*
61. *Vitouš Josef, Novák František, Novák Jan cihlář, Honzík František*
62. *Friček Jan uhlíř, Martínek Martin zedník, Martínek František,*
63. *Feil František zedník,*
64. *Honzík(?)*
65. *Jílek Jan chudý vdovec, Khodlová Františka chudá vdova, Čechura František, Jakub, Tomáš, Ulč Jan, Martin*

66.

Horomyslice:

1. *Krast František, Šik František,*
2. *Poppe Josef*
3. *Bílý František mlynář, Valenta Matěj měřič uhlí*
4. *Koucký Jan, Král Martin, Suchý Josef, Jakub, Tomáš, Václav,*
5. *Zika Václav hospodský, Zika Petr, slévač*
6. *Stupka Václav, Trnka Vojtěch, Sládek, Matouš*
- 7.

Nová Huť:

8. *Štrunc Vojtěch, nádeník při železárně, Štrunc František, Štrunc Josef slévač, Kessl Vojtěch slévač*
9. *Kesl Jan, Kesl Ján + Veronika, Suchý Jan, Antonín, Jakub, Josef, Ján všichni slévači s rodinami*
10. *Honzík Josef hutník, Honzík Bartoloměj, Jan, Čermák Jiří nádeník na dráze*
11. *Bílý Josef mlynář, Bílý Martin výminkář,*
12. *Černý Václav truhlář, Šnajdr Josef, Brožík Josef, Stružka Josef pomocník mlynářský*
13. *Mužík Tomáš uhlíř, Šnajdr Josef kotlář*
14. *Hegner František mlynář, Josef, Khail Václav slévač*
15. *Černý Josef zámečník*
16. *Sígr Štěpán zedník, Sígr Josef Lopatář,*
17. *Suchý Jan slévač,*
18. *Ženíšek František uhlíř, Honzík Jan, Čtrnáct Josef*
19. *Soustružník Norbert lopatář, Soustružník Antonín, S. Josef a Ján kotláři, Knotek Martin hutník*
20. *Šašek Šebestyan lopatář,*
21. *Mašek František, Šteiner Ján, Štaubr ředitel při mašině, Kočárek Jiří cestář, Čipera Václav*
22. *Hegner Jan slévač, Podlipný František, Honzík Josef Hutník,*
23. *Brožík Josef, Šnajdr Matěj slévač,*
24. *Kepka František hostinský a spoluřezník, Soukup Petr mlynář*
25. *Sigmond Jan truhlář, Potůček František kovář,*
26. *Bečka František havíř, Suchý František zámečník*
27. *Salcman Matěj ředitel při železárně,*
28. *prázdné*
29. *Ženíšek Jakub,*
30. *Šnajdr Tomáš nádeník při dráze, Štrunc Vojtěch, Štainer František lopatáři*

31. Matějovic Josef obchodník, Sigmond Matěj truhlář, Kočárek Vojtěch kovář, Valenta Václav kotlář

Chalupy zapsané v roce 1890 (D 1–75, NH 1–32) 1900 (D 1–77, NH 1–36) 1910 (D 1–82, NH 1–37)

Jak vypadaly v historii zdejší chalupy?

Zpráva z roku 1714 praví, že chalupy jsou **větším dílem ze dřeva**, mnohé opravy potřebují. Je tedy pravděpodobné, že vypadaly nějak tak **jako sýpka u roubenky**, která možná i z té doby pochází.

V druhé polovině 18. století, tedy příkladem v roce 1770 kdy se domy číslovaly, podle mého byly rovněž **z většího dřevěné, ale už přestavěné**. Z té doby je dýšinská roubenka.

Na mapě z roku 1781 je ovšem červeně, tedy nespálně značená valná většina obytných stavení a část stodol, což se mi nezdá být příliš pravděpodobným a otázkou je, zda se barevnému značení dá věřit. O 60 let později je totiž na mapě stabilního katastru nespálních domů mnohem méně. Dokonce prokazatelně **od začátku dřevěná roubenka, která stála v roce 1781 i 1839 je na obou mapách kreslená jako nespálná**.

Je tedy možnost, že domy nebyly v roce 1781 všechny zděné, ale většinou dřevěné oplácané omítkami, což se považovalo také za nespálné. Nebo byly barvy doplněny do mapy později.

Na mapě stabilního katastru 1839 je nespálních domů v usedlostech většina. Tato mapa ale zaznamenává stav cca **18 let po katastrofickém požáru**, který měl být prý úmyslně založen v roce 1821 nejdříve v severní části návsi a později v noci na té západní. Měl ho způsobit nějaký zlý skoro osmdesátiletý člověk pocházející z č.p. 5, který pak zemřel v kriminále (jméno neznámé) (obecní kronika). Vál prý silný vítr, který plameny roznesl po vsi, což je opravdu možné, protože hořet začalo prý v čísle 23 a pak 26 a jasně odtud šel plamen na východ, tedy ve směru u nás nejběžnějšího větru. Střechy kryté slaměnými doškami a stavěné nejspíš ze dřeva ...

Mapa stabilního katastru s vyznačenými domy, které podlehly 1821 požáru, nebo jím byly zásadně poškozeny. Číslo 37 bylo vlevo od vrat statku 19, jak jsem později zjistila. Ty nezasažené požárem mohly zůstat roubené až do 20. století.

Pokud se zamýšlíme, nad materiálem a stářím jednotlivých chalup v usedlostech, je jasné, že vyhořelé chalupy, byly obnoveny ve zděné, v tehdejší době už moderní podobě. Chalupy na jižní a východní straně návsi, které požár přežily bez úhony, jsou zjevně ještě v roce 1839 dřevěné. Na mapě je to jasně patrné, východní strana je sice malovaná červeně ale byly to dřevěné domy s

omítkou, navozující dojem zděného – viz roubenka. Čísla 21 a 22 (zbourané statky na „pouťové louce“) patrně také zůstaly dokonce svého bytí s dřevěným původním jádrem a mnohde i se starými plochými branami.

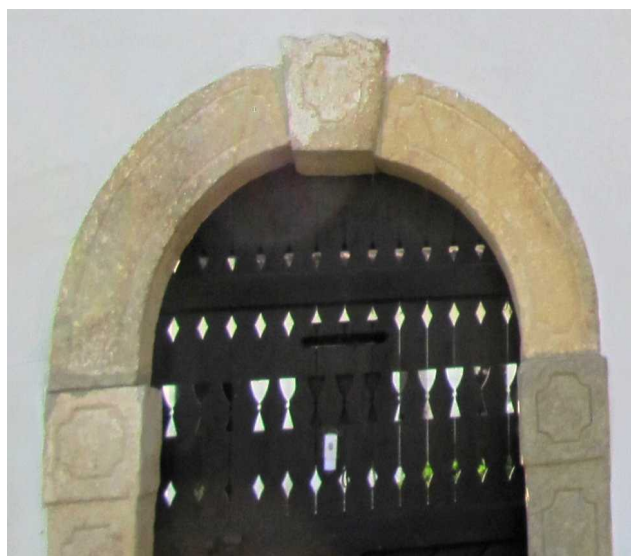
Foto domů 24 a vpravo 23 (které je celé dnes zbouráno) s branami nejstaršího typu s konzolkami a plochým překladem.

Chalupa č. 21 podle vzhledu mohla být klidně ona omítkou oplácaná prastará roubenka, co přežila onehdy ten katastrofický požár v sousedství, škoda jí ...

Většina statků kolem návsi byla v padesátých letech kolektivizována do JZD, což znamenalo, že majitelé prakticky ztratili veškerý vliv na hospodaření i údržbu objektů, mnohé statky byly bez stálých obyvatel, později „vybydlené“, jen stáje se využívaly. Devastace, zatékání – bourání kolem roku 1970 bylo nevyhnutelné ...

Po polovině devatenáctého století se už stavělo výhradně z cihel a vepřovic dostavěly se selské usedlosti směrem na Kyšice, chalupy na Novou Huť, ulice Do Křemší. Byly to stále ještě chalupy s chlévy určené k menšímu, či většímu zemědělskému hospodaření.

Většina nejstarších staveb je z místních břidlic – kamenů, které se povalují všude po polích. Ostění a nároží se dělala z pískovce, dobře se opracovává a je pevnější. Těžil se prý v Horomyslicích.

Část objektů bylo roubených, s omítkou, nebo bez ní, možná má dřevěné jádro ještě několik objektů, o kterých se mluví jako o zděných. Jiné jsou z vepřovic, tedy z nepálených cihel vyrobených z jílovité hlíny s příměsí plev a vepřových štětín, sušené na slunci. Běžné jsou pálené cihly, které se vyráběly v cihelně u kostela. A vyskytují se i další zvláštní materiály staršího data vzniku. Všechno byly místní materiály, ne jako dnes, kdy se všechno převáží přes půl světa... Dřevo roubenky určitě rostlo kdysi někde nad Hutí...

Stavba železnice a její vliv na život v obci.

Zvláštní kategorií objektů byly dva „wechtrhauzy“ – drážní domky postavené kolem roku 1860 (dráha na Prahu byla otevřena 1862) pro zaměstnance dráhy, jeden v Horomyslicích a druhý v Nové Hutí, oba stojí přestavěné dodnes.

Stavba železnice byla nesmírně významnou stavbou, kvůli ní byly provedeny násypy mostu a

propustky, bylo třeba přerušit, či přeložit, tisíc let staré cesty. Dráha přešla pozemky, které kdysi sedláci po staletí využívali. Silnice byly převedeny do nižších míst, aby se pod trať vešly mosty.

Změny v trasách cest způsobené železnici, odklonění cest do nižších míst, aby se vešly mosty. Na přerušené cestě od školy „do hamru“, byly prý ještě léta závory, a povolen průjezd, ale to bylo později zrušeno.

V dějinách naší vsi i celé země bylo několik období, které znamenaly nabytí svobod prostých lidí a možnost stěhovat se za prací (po reformách kolem r. 1770, nebo po roce 1848). **Dýšina**, Bušovice, Smědčice a podobné **selské vsi měly i přesto velmi stabilní rodové složení obyvatel a všichni si tu byli po staletí tak nějak příbuzní** a je tomu tak překvapivě ve velké míře i dodnes (komukoliv z Dýšiny jsem zatím sestavovala rodokmen, napojil se v 6–8 generaci na rod mé bušovické babičky).

Nová Huť, Horomyslice, částečně i Ejpovice a Chrást na tom byly jinak. Díky těžbě železné rudy a průmyslové podstatě obživy lidí, tu už od 18. století žili dělníci a svobodní podnikatelé. Ti měli větší možnost migrace za prací, a proto se sem dostávali lidé nejen z podobně zaměřeného Radnicka, ale i z daleko větších vzdáleností, prakticky z celé země.

Oproti stavbě železnice to ale nebylo vůbec nic. Stavba železnice „Plzeňsko-pražské“ (u nás kolem 1860) byla obrovskou pracovní příležitostí nejen pro chudé lidi dělnických povolání, ale i pro inženýry, kteří řešili obrovské, do té doby nevídané, technické problémy. Tunely, překonávání mokřadů, propustky pro vodu z potoků, nádherné mosty z ručně tesaných kamenů. V těchto letech se v okolí železnice usadilo obrovské množství lidí, **ze všech koutů naší země i z Tyrolska a jiných míst Evropy**. Přišli si se svými rodinami a nechali stopy v matrikách nejen narozených, ale i zemřelých lidí. Někteří po dostavbě železnice putovali dál na jiné úseky stavby (třeba tunel Špičák se stavěl až po roce 1870), nebo se tu i usadili natrvalo.

S železnici a stavebnictvím v Dýšině souvisí také **náhrobek z roku 1862**, který byl objeven při opravách kostela. Náhrobek Marie Führich (zemřela na souchotě 28 let) a její dcery Augusty, která zemřela o měsíc dříve na spálu v necelých dvou letech. Byla to rodina zednického mistra na železnici Roberta Führicha. Tato německá rodina pocházela z Mlékojed u Litoměřic. Robert se patrně podílel na železničních stavbách – budovách, mostech, propustcích, či na oněch drážních domcích.

Byli to ale Němci, tak i přes tragický osud rodiny náhrobek někdo rozbil a použil ho hanebně jako kus dlažby u kostela, dolu nápisem.

Náhrobek má v horní části symbol železnice – okřídlené kolo se smuteční páskou...

Kolem roku 1900 končí selské období naší vsi a začínají se místo chalup a usedlostí stavět vily (např. Školní ulice), levnější domky a dvojdomky (ulice na Chrást a na Hut'). Nová Hut' se stává letoviskem, to je na samostatnou kapitolu jiných autorů...

Poznámka:

V následujících dílech „Střípků“ se pokusím zmapovat přes sto starých chalup v Dýšině, Nové Huti a Horomyslicích, včetně jejich dávných majitelů. Je to obrovské množství dat, tak prosím o shovívavost, když by se někde objevila nepřesnost. Dále chci upozornit, že v mých pojednáních se snažím psát jen jména a data, které jsem někde viděla na vlastní oči originálně zapsané. První díl pamětní knihy obce Dýšiny obsahuje popis dávné historie obce, který je podle mých poznatků z části nepodložený a smyšlený. Toto mé zjištění potvrzuje ke konci pamětní knihy (str. 264) i popis a opravy odborníka – V. Čtrnácta, které souhlasí prakticky do detailu s mými zjištěními. Údaje z pamětní knihy včetně těch chybných, byly přejímány dalšími pisateli a objevují se bohužel i v mnohých pozdějších, zdánlivě důvěryhodných, publikacích o obci.

Zdroje: www.okdmaps.cz, [archivní mapy.cuzk.cz](http://archivni.mapy.cuzk.cz), mapy.cz, *pojednání o památkové části obce od K. Fouda*, *dokumenty z Městského archivu Plzeň*, www.portafontium.cz, ...

Nejedná se o vědecké pojednání, ale pohled obyvatele Dýšiny, který se zajímá o její historii
Zpracovala: Pavla Velleková verze 6/2016 (vellekova.p@seznam.cz)